

Добринъ Василевъ

ВЪЧНИЯТЪ ИЗВОРЪ

Историята ни учи, че основата на стопанския животъ, отъ първия день на историческата поява на човѣка до днешенъ е използването на земята, получаването на материални блага, нужни за съществуването на човѣшкия родъ, направо отъ земята, било непосредствено чрезъ човѣшката ржка, било, чрезъ останалия животински миръ.

г. Никола Шумеловъ
Шуменски областенъ директоръ

И въ културно-историческо отношение първитъ струпвания, най-раннитъ ята отъ човѣшки същества, образувани за общежитие и за отбрана сж намѣрени, основани на широкитъ полета на земята, която храни, въ най-първичнитъ селения — селата. Ядката на общежитието е въ селото, въ първобитното селище. Градоветъ произхождатъ въ грамадната си частъ отъ селото, тѣ сж развити села и преди да добиятъ днешния си индустриаленъ, занаятчийски и търговски видъ, тѣ сж били гнѣзда на основното стопанство — земедѣлие и скотовѣдство.

Когато въ промѣнчивия исторически животъ народи изчезваха за да отстъпятъ мѣсто на нови народности образования или държави се преливаха въ други царства, оставаха непожнати, следъ всичкитъ опустошения, само основитъ на народитъ и държавитъ — безименната, гжста и често пѣти на видъ мъртва селска маса.

Когато въ 1393 год. турцитъ като грамадна черна лава заляха България и тя изчезна за цѣли 500 години отъ повърхността на историческия и културенъ животъ, цѣлата тогавашна българска интелигенция и всички други ръководни слоеве бидоха поголовно унищожени, останаха само селянитъ. И когато отново, следъ шеста години трѣбваше да почне съживяването и възраждането, първитъ пионери отъ Котелъ, Копривщица и Калоферъ, имаха далечнитъ си потекла въ българското планинско село.

Всички форми за общежитие сж свършвали скоро и трагично презъ дългия исторически животъ на народитъ, щомъ като много или малко сж се отдалечавали отъ сътрудничество съ селскитъ маси и по-бързо или по-бавно не сж били подслонени отъ живителнитъ струи на народнитъ желаниа,

схващания и настроения.

Съвременната градска, интелектуалистична култура е надстройка на духовния животъ на широката маса, която въ грамадната си частъ живѣе въ селата,

Народнитъ повѣрия, игри, пѣсни — цѣлото народно творчество и днесъ подхранва литературата, музиката, като често заема мотиви изъ първичнитъ мелодии на селото.

Народниятъ театръ има своитъ корени¹ въ селскитъ игри, грамадната маса защитителна сила на всѣка държава се черпи отъ селското население

г. инж. Янко Мустаковъ
кметъ на Варна

ние. Селскитъ носии и днесъ оставатъ най-пищни и най-разнообразни.

Ето така селското стопанство, селянинътъ и неговиятъ миръ се явява като основа на всѣки народностенъ животъ, като единъ вѣченъ непресушимъ изворъ на материални блага, човѣчески физически сили и общежитейни настроения.

Културно водачество и обществено ръководство, което засилва връзкитъ между селскитъ маси и градската култура, между селото и града, води развитието на единъ народъ по правъ пѣтъ. Уреждането на селски събори, прииждането на селски маси вкупомъ въ градоветъ, приети радушно и съ интересъ, създаването на общи народни и културни празненства за селяни и граждани, все повече приближава градската култура къмъ вѣчния изворъ на всички потоци на човѣческо общежитие — първичния животъ на селянитъ, въ селото.

Селото е гръбнакъ на България.
Колкото този гръбнакъ е по-здравъ, толкова бащинията ни ще бжде по-здрава и по-щастлива.

Народният съборъ въ Варна

Презъ 1935 година на 25 августъ биде откритъ въ Варна I селско-стопански съборъ на шуменската административна областъ. Починътъ за него бѣ взетъ отъ тогавашния областенъ директоръ Борисъ Казанлиевъ, въ сѣтрудничество съ всички околийски управители и общински кметове въ областта, най-вече съ това на варненския околийски управител и съ най-голѣмото сѣдействие, което варненската община даде за осъществяването, начело съ кмета на града г. инж. Янко Мустаковъ и неговитѣ помощници.

Девизътъ на селско-стопанския съборъ бѣ „къмъ единение народно“, къмъ пълно сближение и стопанско и културно сѣтрудничество между селото и града. Такъвъ той си остана и до сега и за винаги.

I-ятъ съборъ трая четири дни—на 25, 26, 27 и 28 августъ. Присѣтствуваха въ него 25,000 души

Официалнитѣ лица приветствуватъ пристигащитѣ съборяни презъ IV селско стопански и културенъ съборъ

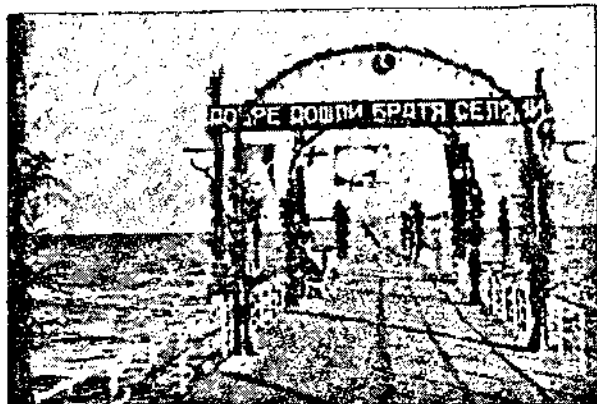
мжже, жени деца отъ всички селища и градове на шуменската областъ, най-вече отъ селата на сжщата. Всѣка община дойде начело съ своя кметъ и общински секретаръ. Нѣколко дойдоха и съ духови музики или струнни групови оркестри. Всички обаче идваха съ носитѣ си, които се носятъ отъ населението въ сѣответната община и нейнитѣ сѣставни селища.

Първиятъ влакъ, който пристигна на гара Варна съ съборяни бѣше отъ гара Оборище.

Разквартируването и настаняването на 25,000 души, гости вънъ отъ обикновеннитѣ по това време като лѣтовници въ Варна, не бѣ лесна работа за общинскитѣ управници и за самитѣ граждани, които приеха по домоветѣ си гости. Но всички бързо и възможно най-справедливо се справиха съ тежката задача и до почването на самитѣ тържества и самия съборъ всички гости бидоха настанени.

Оживлението въ града бѣ необикновено и грамадно. Всички високоговорители предаваха народна музика — хора и ржченици, народни пѣсни и жалби. По улицитѣ гайди свирѣха до късно презъ нощта. Цѣла Варна, наредъ съ всички слоеве, особено пресата посрещнаха съборянитѣ братски и радушно, съ топли привѣти, възгласи внимание и статии. Взе участие и една селска сватба отъ с. Бѣлоградецъ.

Самиятъ съборъ се сѣстоя въ молебень предъ катедралната църква, отслуженъ отъ покойния митрополитъ Симеонъ и въ присѣтствието на представители на двореца, началника на гарнизона, областния директоръ, висшитѣ длѣжностни лица, цѣлото постоянно присѣтствие на варненската община. Речи бидоха държани отъ областния дирек-

Родното ни Черно море, приветствува съборянитѣ съ сърдечното „Добре дошли“

торъ Б. Казанлиевъ отъ генералъ Халачевъ, пом. кмета Н. Димитровъ, председателъ на В. Т. И. К. Б. Абаджиевъ. Последва манифестация по главната улица до морската градина и шествието съ околийскитѣ и общинскитѣ, всѣка отъ която носѣше своя надписъ и известни лозунги на плакати. Шествието мина предъ Н. В. Царя и Н. В. Царицата. Държавниятъ глава пропусна предъ себе си колониятѣ и ги поздрави отъ зданието на търговската камара. Манифестацията завърши въ 1 часа сл. пл. предъ паметника на граничаритѣ!

Следъ обѣдъ се сѣстоя конкурсътъ на най-хубавитѣ носии, на площадката предъ централнитѣ морски бани. Присѣтствува и тог. м-ръ на благоустройството г. Н. Йотовъ. Премирани бѣха 25 души, селяни и селянки. I. премия получи Юрданка Георгиева Петрова отъ с. Юперъ, Кубратско.

Разотиването на съборянитѣ стана на 28, 29 и 30 августъ с. т.

Съборянитѣ отъ IV селско стопански съборъ начело съ ликоветѣ на Н. В. Царицата и любимия български престолонаследникъ

Вторият селско-стопански съборъ се състоя на следната 1936 година.

Както първата, така и втората съвпадна съ времето когато въ Варна биде открита IV и V международна мострена изложба.

Подготовката биде понесена от специален граждански комитетъ.

Сцена от миналите събори: селото манифестира своя стопански подеъм

Той се състоя на 28, 29, 30 и 31 августъ 1936 година. По него време на 30 августъ в. Варненска поща излъзе съ специаленъ съборенъ брой. Участвуваха 40.000 души селяни и граждани отъ всички селища и градове на областта. Програмата биде почти същата: молебень, на който присъжтствуваха министритъ на войната ген. Луковъ, на вжтр. работи Ив. Красноски, на търг. Дим. Вълевъ на земеделието Ради Василевъ и всички други лица, за които се спомена при I-вия съборъ. Произнесоха се речи, състоя се същата манифестация — шествие, като всъка община въ миниатюръ, показно носеше предмети отъ своето производство и начинъ, способности и уреди на производство.

Състоя се пакъ конкурсътъ на най-хубавитъ селски народни носии, съ съответнитъ премии и награди, а така също и конкурсъ за най-добрия народенъ пѣвецъ, най-добрия гждуларъ, кавалджия и свирачъ на цафара: Освенъ това се състояха и борби между Хари Стоевъ и Моци Спаковъ, между Тодоръ Банковъ и Караяневъ, Киро Андреевъ и Тодоръ Бѣленчето и др.

Третиятъ съборъ се състоя пакъ по Богородица, както го нарича народътъ, на 28 и 28 августъ 1937 година. Съ по-голямъ обхватъ въ раз-

Незабравими сцени отъ миналите събори: селянки даряватъ по чистъ народенъ обичай официалнитъ лица

квартируването и съ по-голяма грижа за приятно прекарване на съборянитъ, Варна посрещна своитъ гости съборяни, които тоя пътъ достигнаха числото 40.000 души.

На 28 августъ съборътъ се откри при същата програма, редъ и празненства. Съборътъ биде нареченъ селско-стопански, културенъ и националенъ съборъ. Открихъ бѣ съ речи отъ м-ра на вжтрешнитъ работи Ив. Красновски и м-ра на земеделието инж. Банковъ.

Оригинални бѣха демонстрациитъ на Варненската пожарна команда, онагледваща състоянието на пожарното дѣло презъ 1840, 1896, 1919 и 1937 година, риболовътъ съ всички риболовни уреди на руското село при Варна, паметникътъ и бюстътъ на Царъ Аспаруха, изработенъ отъ ваятеля Кирилъ Георгиевъ и др.

Красиви селски девойки въ оригинални селски носии

Освенъ конкурсътъ за най-хубави носии и др. на съборянитъ бѣха устроени 3 излети по море съ парохода „Варна“.

Направиха се на съборянитъ всички улеснения и всички възможности за увеселения, театрални зрелища, посещение на мострената изложба, морскитъ бани, морска феерична вечеръ.

Присъжтствуваха представители отъ другитъ области на България.

Четвъртиятъ селско-стопански и културно-националенъ съборъ биде изнесенъ на 27, 28, и 29 августъ 1938 година. Мѣрките за настаняване на съборянитъ, за разквартируването имъ, за успѣшното провеждане на прехраната, конкурсътъ, както и за реда и манифестация на особеноститъ, и начинитъ и уредитъ на селско-поминъчното и домашно-индустриално производство на населението, съ огледъ на мѣстнитъ условия, традиции и история на всъко селище отъ шуменската административна област, бѣха достигнали своя висшъ размѣръ благодарение на голѣмитъ грижи на специалния централенъ общо-граждански комитетъ по изнасяне на събора. Неговото изнасяне биде величествено. Участвуваха близо 50.000 души съ мно.

го духови музика, една от които бѣ музиката на Разградската мъжка гимназия, други на Поповската мъжка гимназия, стопански училища, кооперации и пр. и пр.

Програмата на празненството, шествието, конкурсът, наградите и борбите бѣха почти сжщата.

Грижата на Варненската община бѣха грамадни. Поставени бѣха въ движение маси люде и

Селски моми и момци.

много сръдства за да може съборът да се осъществи най-блѣсково. Разквартируването бѣ възможно най-добро. Самият комитет биде раздѣленъ на 8 подкомитети съ съответните комисии, които имаха различни области на действие.

Освенъ обществените здания, бѣха иззети и много частни квартири за настаняването на 50.000 души. За финансирането на събора бидоха събрани чрезъ предварителни увеселения и др сръдства, като сжщевременно се уреди и специална служба предварителна пропаганда чрезъ печата и чрезъ реклами, афиши, радио, картини и пр.

Състояха се и театри на открито, и празненство въ Морското казино, излети по море и народни хора и забавления.

Така въ продължение на четири години селско-стопанският и културно-националенъ съборъ стана една нетмѣнима традиция, задължение и не

Селска хубавица, облечена въ чужда носия

обходимостъ на Варна. Такова той е и за цѣлата шуменска административна област, той е предметъ и за Варна и за България. Той е най-върниятъ най-точниятъ, най-разнообразниятъ и най-яркиятъ изразителъ на онова голѣмо постижение, което отъ години е блѣстящо доказателство за стопанското и духовно сцепление между българското село и българския градъ, на което Варна е люлката, лоното и празничниятъ подиумъ.

Селско-стопанският и културно-националенъ съборъ предоставя на съборяните всички възмож-

Сцена отъ миналите събори: съборянка отронва медени звуци на стара народна пѣснь

ности за стопанско и културно обединение и просвещение, като имъ дава и случай да видятъ не само е Варна презъ време на нейния лѣтенъ блѣсъкъ, но и Варненската международна мострена изложба, варненските музикални и театрални тържества, морето, народни борби, игри забавления, а така сжщо и до се свържатъ помежду си и съ цѣла България чрезъ Варна, което е целъ и постигъ на голѣмото обединение на цѣлия български народъ.

Тоя съборъ е блѣстящъ доказъ за организация, настаняване, грижи къмъ населението и преголѣмото тостоприемство на Варна, която дава и ще дава вѣчно и всичко за неговото изнасяне и за неговата проява, която въ очите и паметта на всички, които сж го посетили оставя най-отлични и най-мили спомени и впечатления за да говорятъ за него докато сж живи и на вѣки.

Сцена отъ миналия съборъ: селски момци

Основен план на централния комитетъ

по изнасяне на селско-стопанския културенъ и националенъ съборъ презъ м. августъ 1939 г. въ Варна

Следъ нѣколко заседания, които има централния комитетъ, заедно съ тѣзи на общогражданския комитетъ и въ връзка съ конференцията на г. г. околийските управители и кметове отъ Шуменска област, централниятъ комитетъ изработи, като добре обсъди настоящия основенъ планъ, построенъ върху практиката отъ четритъ събора, който да служи като общо начало върху, което ще се развие и гради дейността на предстоящия и бъдещи събори. За да може тази огромна работа да се изнесе

Незабравима сцена отъ миналитъ събори: селски девойки манифестиратъ облѣчени въ красиви народни носии

по-лесно и по-правилно и да се избѣгнатъ многото грѣшки станали въ миналитъ събори, то се тури началото на специална канцелария на събора, оповестена чрезъ мѣстнитъ вестници, снабдена съ телефонъ, снабдена също съ всички нуждни книги за създаване на архива за всѣки съборъ. Всѣко нареждане на центр. комитетъ на г. Областния директоръ се извършва писмено, като съ това се урежда и твори канцеларията на събора. Тя въ бъдеще ще служи като основно ръководство на иднитъ събори, като всѣки следващъ съборъ се обогатява.

Основния планъ за изнасяне на събора се подраздѣля на 8 отдѣла:

I. отдѣлъ	— Финансовъ
II. "	— квартиренъ
III. "	— покупателенъ
IV. "	— пропаганда
V. "	— обща украса
VI. "	— лѣкарски санитаренъ
VII. "	— полицейски
VIII. "	— конкурси и награди

1. За всѣки отдѣлъ се избира комисия произлизаща отъ общогражданския комитетъ, която организира чрезъ изработенъ писменъ докладъ, предварително одобренъ отъ централния комитетъ, дейността за своя отдѣлъ. Тя работи самостоятелно, като държи непрекъснатъ контактъ съ секретарията на събора, а последния дава отчетъ предъ г. Директора, г. Председателя на комитета, на об-

щогражданския комитетъ и на Центр. комитетъ отчетъ за дейността на всички отдѣли.

2. Всѣка комисиия работи и за нея се води отдѣлно дѣло.

3. Преписъ отъ доклада на всѣка комисиия се връчва на г-на кмета като председателъ на централния и общогражданския комитетъ и на г-на Областния директоръ за сведение.

4. Всѣки отдѣлъ прави разходи опредѣлени по бюджета, като председателътъ на отдѣла тегли суми отъ касиера на централния комитетъ чрезъ специални формулярни искания. Последния отговаря за правилността на разхода и парафира оправдателнитъ документи. Тѣзи печатни искания-формуляри се искатъ отъ секретаря на събора, за да може последниятъ да следи, както предвиденитъ суми по бюджета, така и да дава общитъ директиви и допълнителнитъ такива станали въ общото заседание на центр. комитетъ.

5. Дава се право на г. председателя, кмета на гр. Варна, да изразходва суми за бързи случаи, безъ да минаватъ тѣ по установения каналенъ редъ. Това се отнася за бързи телеграми, лични телефонни разговори, вечери, превозни сръдства и пр.

6. Всички нареждания, идващи отъ г. Областния директоръ веднага се докладватъ споредъ естеството си на отдѣла, къмъ когото спадатъ за да може по този начинъ неговитъ нареждания да се изпълняватъ бързо. Сжити тѣзи нареждания се внасятъ отъ секретаря на събора за сведение въ най-близкото заседание на центр. комитетъ.

7. За да могатъ членоветъ на центр. комитетъ и осемтѣхъ отдѣла да иматъ ясна и пълна представа за цѣлия механизъмъ на събора и да могатъ да даватъ въ всѣко време освѣтление по работитъ на събора, то преписи отъ докладитъ на всички отдѣли да се връчатъ както на членоветъ на центр. комитетъ, така и на председателитъ на отдѣлитъ. Това е не само правилно, но и въ пълненъ интересъ за добротъ изнасяне на събора.

Преписъ отъ настоящия основенъ планъ да се връчи на членоветъ отъ центр. комитетъ и

Незабравима и мила сцена отъ миналитъ събори

Проекто - планъ за изнасяне на V-ти селско-стопански съборъ въ Варна

Отличнитъ резултати и добритъ впечатления, които остави IV-ти съборъ, проведенъ презъ 1938 год., както въ гоститъ съборяни отъ цѣлата Шуменска област, така и на гоститъ отъ всички краища на България, на чужденцитъ курортисти и варненскитъ граждани, се дължи на правилната подготовка и добрия механизъмъ, развитъ върху основния планъ, изработенъ отъ центр. комитетъ, който е следниятъ:

Осемтѣхъ отдѣла, изпълнили възложената имъ задача, доказаха, че само по този начинъ може да се изнесе блѣстящо единъ съборъ отъ подобна величина. За да се има една по-ясна представа за работитъ на отдѣлнитъ отдѣли и за да може да се направятъ нѣкои корекции или да се съкратятъ нѣкои отдѣли и се изработи окончателната програма, по която трѣбва да започне подготовката на идващия V-ти съборъ, то въ този проектъ ще се разгледатъ докладитъ на отдѣлитъ, като се дадатъ условия да се размѣнятъ мисли по всѣки отдѣлъ и се изтъкнатъ прѣчкитъ, потицитъ, разходитъ, за да може да се нахвърли проекто-бюджета на V-ти съборъ, като се държи единъ паралелъ между IV-ти и допълнителната проекто-програма изработена въ свиканата конференция свикана отъ г-на Шуменския областенъ директоръ г. Шумеловъ на 27 и 29 май т. г. въ гр. Варна въ присѣствие на членове отъ центр. комитетъ и нѣколко околийски управители отъ областта и представители на стопанскитъ съсловия въ гр. Варна.

И следъ като се има предвидъ, че тази подготовка трае 4 месеца, за да могатъ резултатитъ да бждатъ добри, то пристѣпваме направо къмъ разнитъ отдѣли, както следва:

Финансовъ отдѣлъ

По този отдѣлъ е направено за IV-ти съборъ следното, съгласно прочетения докладъ: Съ единъ горещъ апелъ чрезъ мѣстнитъ вестници и специални писма съ горещо съдържание къмъ варненскитъ граждани за подкрепа на събора, къмъ всички стопански срѣди, организации, обществени заведения, дружества, банки и пр., финансовиятъ комитетъ развивайки голѣма дейностъ, можа да реализира единъ доста внушителенъ приходъ.

За да се осигурятъ приходитъ за предстоящия V-ти съборъ, то въ паралелъ съ горепоменатитъ приходи отъ IV съборъ да се нахвърля приходния бюджетъ, като се свика общограждански

председателитъ на отдѣлитъ, за основно проучване и ръководство.

Така обработения основенъ планъ дава възможностъ на всѣки отдѣлъ при центр. комитетъ да изпълни самостоятелно задачата си, като огромния трудъ по събора се разпредѣли върху всички.

Централниятъ комитетъ апелира горещо къмъ всички натоварени лица да изпълнятъ съвестно и безрезервно възложената имъ задача по изнасяне на областния селско-стопански културенъ и националенъ съборъ.

комитетъ предимно стопанскитъ съсловия въ града, за да може приходитъ да постѣпятъ навреме, което ще даде пълни условия на центр. комитетъ да отпочне подготвителнитъ работи по всички отдѣли. Отъ друга страна ще се избѣгнатъ излишнитъ напомнювания чрезъ писма, специални комисии за обхождане и пр. Финансовия комитетъ да изработи своята програма подробно за намиране на приходитъ и пристѣпи веднага къмъ реализирането му. При съставяне на бюджета за V-ти съборъ, както приходитъ, така и разходитъ да се опредѣлятъ за всички отдѣли, за да може всѣки отдѣлъ да знае рамкитъ и финансовитъ възможности, въ които да се движи.

Квартиренъ отдѣлъ

Този отдѣлъ е единъ отъ най-важнитъ и труднитъ, защото квартируването и ношувката на съборянитъ е отъ най-голѣмо значение, за доброто отморяване на последнитъ и задоволството, което остава единъ съборъ. Квартирниятъ планъ изработенъ презъ IV съборъ и приложенъ на практика даде добри и вѣрни резултати, съ известни изключения, които въ проекто-програмата за V-ти съборъ сж корегирани и точно опредѣлени.

Съ миналия съборъ се направи една голѣма крачка по отношение подобрене ношувката въ общитъ помѣщения, като се закупиха 6000 метра зебло съ нужното количество чисти, съ което бѣха добре пригодени общитъ квартири и което остави у съборянитъ едно голѣмо доволство. За идващия съборъ ще бждатъ нужни още около 3000 метра зебло за да бждатъ уредени всички наети общи квартири и съ това ще се разреши окончателно единъ отъ най-труднитъ и желани въпроси. Второто важно условие на квартирния въпросъ е да се знае 15 дни преди пристигане на гоститъ тѣхното число по околии за да се избѣгне наплива, който се явява въ повече отъ числото на хората, за който квартирния комитетъ по свой планъ е приготвилъ мѣсто. Отъ друга страна да се внуши на г. г. кметоветъ отъ областта и то отъ г. Областния директоръ, че последнитъ трѣбва да се подчиняватъ на нарежданията на квартирния комитетъ и да заематъ само тѣзи помѣщения опредѣлени за околията, а не сами по свой начинъ да настаняватъ хората, като съ това разбъркватъ цѣлия изготвенъ дислокационенъ планъ и се създаватъ неприятности, както на уморенитъ гости съборяни, така и на хората натоварени да изпълнятъ тази тежка задача. И отъ трета страна при изготвяне на дислокационния планъ числото на за всѣко помѣщение, опредѣлено отъ специална комисия, да отговаря на действителността, за да не става претрупване и да могатъ съборянитъ да отпочинатъ добре.

Комендантътъ по движението трѣбва да изготви разписанието на редовнитъ и извънредни влакове 15 дни преди събора, за да може това разписание да го има секретарията на събора и го постави въ дислокационния планъ, като обяви въ мѣстната преса разписанието за да може всѣки да знае, коя околия кога пристига, за да могатъ гос-

титъ да бждатъ посрещани отъ свои роднини, познати и пр.

Относно частнитъ квартири да се работи пакъ съ петтѣхъ полицейски участъци, чрезъ квартирни карти, но събранитъ квартири отъ комисии-тѣ да бждатъ вѣрни и действителни.

За бързото и правилно настаняване по частнитъ квартири, квартирната комисия отрано да приготви достатъчно разводачи, както бѣ презъ IV съборъ и по обработения планъ и съборни карти по улици, това разквартируване да се проведе бързо и масово. Добрата мѣрка взета отъ квартирния комитетъ срещу квартира отъ страна на гостоприемника да се дава опредѣлена сума е добра.

Друга съществена частъ е предварително уреждане въпроса съ каруцитѣ т. е. превознитъ срѣдства за багажа на пристигащитъ съборяни, за да не се чака последнитъ дни, кждето се покачатъ доста тѣзи превозни срѣдства.

Относно сламата и тази година трѣбва да се нареди отъ г-на Варненския околийски управителъ до кметоветъ на близкитъ до Варна села, да взематъ предварителни мѣрки и чрезъ отбиване на трудови дни, тя да бжде доставена на време, като за нея се плати едно малко възнаграждение и при най-добрия случай безплатно още повече, при тази годишната обещаваща добра реколта. Квартирния комитетъ да уреди гаражъ за превознитъ срѣдства на съборянитъ. Тоя по възможность да бжде въ двора на пожарната команда и служба чистота, за да може малкитъ поправки да бждатъ извършени отъ работилницата на служба чистота и отъ друга страна кметоветъ ще бждатъ въ прѣкъ досегъ съ канцеларията на събора, която ще бжде тоже уредена въ служба Чистота. И най-после квартирния комитетъ да изработи правилникъ за реда въ общитѣ помѣщения, който да бжде залепенъ въ всѣко помѣщение за да бжде известенъ отъ всѣкиго и спазванъ за въ полза правилния редъ при тѣзи квартири.

Отдѣлъ пропаганда

За да дойде селско-стопанскиятъ съборъ до едно завидно положение въ всѣко отношение и да бжде приетъ и пропагандиранъ въ цѣлото Царство, това се дължи предимно на добрата и огромна пропаганда, водена чрезъ провинциалната преса, софийската, родно-радио и пр. За председател на този отдѣлъ за V-ти съборъ трѣбва да застане журналистъ, за да може последния вещь да организира и ръководи пропагандата на този съборъ. Отдѣла да вземе отрано грижата да се създаде единъ специаленъ съборенъ вестникъ, който да донесе не само приходи на комитета, а да стане една жива пропаганда на събора, като дори прехвърли границитъ на Отееството и се изпрати въ чужбина, за да иматъ и тамъ една ясна представа за смисъла на българския селско-стопански съборъ. Да се избѣгне издаването на нѣколко такива съборни вестника и то съ частна инициатива, защото съ това се претрупва съборянина и гражданина и често този вестникъ е неиздържанъ и губи ценността си, като намалява и последната за самия съборъ.

Специална за цѣлата Шуменска област да се отпечататъ афиши-плакати, които да се разпратятъ до всички селища на Шуменска област и до околийскитъ управители на другъ области, като въ тѣхъ се дадатъ картини отъ нашата носия,

великолепни идеи и се оповести програмата, паричнитъ награди, всички забавления и начина на провеждане на V-ти съборъ.

Друго трайно срѣдство за пропаганда е раздаването на съборянитъ при тръгване за тѣхнитъ домове възпоменателни картички съ емблемата на събора и нѣкои красиви снимки отъ красива Варна, които картички макаръ и скромнъ подарѣтъ, красятъ селската стая дълго време и извикватъ презъ зимнитъ месеци въ скитната селска стая при газената лампа дълги разговори и сподѣляне на впечатления добити отъ хората, посетили събора, а съ това хубава Варна, съ прекрасното море става любимо мѣсто за брата селянинъ и той ще свикне следъ дългия уморителенъ трудъ да дойде и отдъхне, макаръ и за нѣколко дни.

Поканитъ до Царския домъ, г. г. министритъ, които ще бждатъ поканени, за тѣхъ отдѣла трѣбва да вземе грижата отъ рано да даде идеята и художествената страна, тонирана въ духа на селския битъ, за да може поканитъ навреме да бждатъ вржчени, за да не ставатъ закъснения и се явяватъ неприятности.

На този отдѣлъ се пада да уреди разнитъ забавления, национални игри и пр., особено борбитъ, защото тѣ сж удоволствие на селянитъ и дълго се коментиратъ следъ завръщането на съборянитъ, като ставатъ причина въ всѣко село отъ рано да се подготвятъ борцитъ за идния съборъ.

За да може комитетътъ да притежава най-добритъ и оригинални снимки, то отдѣла да натовари специаленъ фотографъ, който да снее и приготви последнитъ. Отъ тѣзи снимки да се изготвятъ специални албуми, които да се изпратятъ до всички общини на шуменска област и се сложатъ въ кметската стая, за да може всѣки посетителъ да ги преглежда и съ това да има представа за събора, а отъ друга страна това ще донесе единъ малъкъ приходъ на касата на събора.

Съборната значка, като възпоменателна, трѣбва да остане като традиционна. За г. г. околийскитъ управители и кметоветъ, за официалнитъ гости и центр. комитетъ, да бждатъ приготвени по голѣмъ формата съборни значки, които да бждатъ и да служатъ на иднитъ събори.

И най-после, съгласно опредѣленитъ срѣдства за награди, отдѣлъ пропаганда отрано да изработи своя планъ, като за целта покани и опредѣли комисии, които ще награждаватъ.

Предавателитъ отрано да се намѣрятъ и инсталиратъ по възможность така, че всичко преда-

Сцени отъ миналитъ събори: селото показва величнето на старитъ български царе

вано, да се слуша отъ много мѣста.

Отдѣлъ конкурси и награди

Една отъ най-ценнитѣ страни на събора е конкурса на българската носия, народна музика и пѣсень. Неизгладимо и незабравимо впечатление прави на всѣкиго този конкурсъ, урежданъ на красивия брѣгъ при центр. морски бани. И справедливо, интереса по него надхвърли вече границитѣ на Родината. Чуждата преса постави на уводни мѣста рѣдката по своята разнообразност и красота — народна носия. За явилитѣ се на конкурсъ трѣбва да се даватъ колкото се може повече награди, които радватъ не само наградени, но сж истинска гордост на неговото село. Въ новата проекто-програма за V-ти съборъ се предвиждатъ такива награди въ размѣръ на 50.000 лв.

На отдѣла трѣбва да се предостави всичко, кключително и продажбата на входни билети.

Отдѣлъ украса

Силното впечатление отъ украсата на красива Варна, остави дълбоко впечатление не само у съ-

Духовенството и официалнитѣ лица наблюдаватъ минаващитѣ съборяни

борянитѣ, но и чужденцитѣ гости.

Комитетътъ по украсата на града трѣбва да направи възможното, щото тя да бжде по-импозантна и грандиозна. Инвентара, останалъ отъ IV-ти съборъ е доста голѣмъ, но трѣбва да се ремонтира и допълни.

Комитетътъ да разполага съ достатъчно време, за да не става това украсяване въ надвечерието на събора. Червената нишка на украсата да си остане селско-стопанската мощь и битъ. За председател на този отдѣлъ трѣбва да се постави архитектъ. Желателно би било, щото украсата да не бжде само въ града, а на всички-гари презъ които минаватъ съборянитѣ, която грижа да се поеме отъ съответнитѣ кметове. Това ще придаде по-голѣма тържественостъ на V-ти съборъ.

Полицейски отдѣлъ

Този отдѣлъ воденъ отъ полицейския комендантъ е далъ отлични резултати, фактъ, че презъ четиритѣхъ селско-стопански събори не сж станали никакви произшествия, кражби и нещастни случаи. За отдѣла сж похарчени скромни суми.

Лѣкарски и санитаренъ отдѣлъ

Така, както се е водилъ този отдѣлъ е далъ добри резултати, защото презъ четиритѣхъ събори нѣмахме масови заболявания, въпрѣки че презъ време на събора Варна се удвоява. Понеже този отдѣлъ извършва предварително почистване и прави пълна дезинфекция на всички общи квартири, то

Конкурсъ за знаме на областния селско-стопански съборъ

Централниятъ комитетъ на Областния селско-стопански културенъ и националенъ съборъ, за да поощри стремежа на отдѣлнитѣ околии въ областта да бждатъ все по-добре и по-разнообразно представени въ събора, е решилъ да направи едно съборно знаме, което ще се дава за една година на най-добре въ всѣко отношение представена на събора околия.

За изработването на това знаме отдѣльтъ „Пропаганда“ при централния комитетъ на събора устройва между варненскитѣ художници конкурсъ за проектъ на това знаме. Условиата на конкурса сж следнитѣ:

Знамето трѣбва да има националенъ оттенѣкъ.

Да бжде отразенъ въ него духътъ и целитъ на събора т. е. да съдържа елементи отъ производството на нашия селски стопанинъ.

Да носи емблемата на събора.

Да носи надписъ „Областенъ селско-стопански културенъ и националенъ съборъ“.

Награда за одобрение проектъ е опредѣлена — хиляда лв.

Конкурсътъ бѣ спечеленъ отъ варненския художникъ Власи Лингорски.

то последния да бжде въ контактъ съ училищното настоятелство и секретарията, за да може да се координиратъ общитѣ работи по приготвяне на квартиритѣ. Да се нареди съ окръжно до всички околийски управители да водятъ заедно съ своитѣ хора и по единъ лѣкарь, за да се избѣгне каквато и да е липса на медицинска помощъ, както при пжтуване на съборянитѣ, така и при пребиваването имъ въ Варна. Да се съобща до г. г. кметове да наредятъ до своитѣ съборяни да си носятъ канчета за пиене на вода. За отходнитѣ мѣста, да се вземе пълна грижа, щото тѣ да бждатъ до самитѣ помѣщения и да иматъ два отдѣла.

Секретариятъ на събора

Цѣлятъ механизъмъ по всички отдѣли се съсредоточва въ канцеларията на събора, която функционира отъ м. Юний до м. Октомврий. Огромната работа и голѣмата отговорност, която лѣга върху този секретариятъ трѣбва да се вземе подъ голѣмо внимание отъ последния за да се изнесе този пръвъ пръвъ по голѣмината си съборъ.

Сцена отъ миналитѣ събори: народа акламира сърдечно съборянитѣ

Докладъ на отдѣла „Пропаганда“

при комитета на областния селско-стопански културенъ и националенъ съборъ въ Варна

На отдѣлътъ „пропаганда“ при комитета на събора тази година е възложена твърде голѣма, разнообразна, следователно и отговорна работа, която неговитѣ членове се надѣватъ споредъ силитѣ си да извършатъ успѣшно.

Едно отъ първитѣ сръдства на пропагандата сж проспектитѣ - афиши, които ще се разпратятъ изъ селищата въ областта, а въ по-малки количества и въ другитѣ области. Възложи се изработването на проекта върху варненския художникъ г. В. Лингорски, който успѣшно се справи съ задачата си. Отпечатването на проспектитѣ - афиши съ седемцвѣтенъ печатъ се възложи на варненския литографъ Ф. Панайотовъ, който даде при това и двойно по-ниска цена отъ поисканата ни отъ столичния предложителъ. На него се възложи и отпечатването и на възпоменателнитѣ картички, които ще се раздаватъ безплатно на съборянитѣ. Проектътъ и на картичкитѣ се изработи отъ г. Лингорски. За 5200 плаката - афиши, за 31000 картички, - плакатитѣ на 60 кг. хартия съ форматъ около 80 на 55 см., а картичкитѣ на картонъ „бристоу“ съ форматъ 9 на 12 см., литографътъ предложи цената 22,000 лева, която отдѣлътъ възприе като твърде ниска и приемлива.

Въ ходъ е изработването на художествени покани въ български стилъ. Поканитѣ до членоветѣ на Царския Домъ ще бждатъ въ членови папки, а на министритѣ въ хубава картонена подвързия. Поканитѣ ще бждатъ готови преди 15 августъ, съгласно предписанието на централния комитетъ.

Централниятъ комитетъ е решилъ да се изработи едно съборно знаме, което ще се даде за носене до идния съборъ на най-добре представената въ всѣко отношение околия отъ участващитѣ на събора. Конкурсътъ за знамето — художественъ проектъ — е обявенъ между варненскитѣ художници, като е опредѣлена една премия отъ 1,000 лв. Художникътъ, който е спечелилъ конкурсътъ се задължава да нарисова проекта върху плата на който ще се изработи знамето, да даде указание за изработването му и да следи точното изпълнение на проекта. Отдѣлътъ смѣта да се обърне съ молба къмъ тукашнитѣ девически професионални училища за изработването и ушиването на знамето. Дръжката му е желателно да може да се изработи въ общинската работилница споредъ проекта на художника. Отдѣлътъ се надѣва, че по този начинъ на изработването на знамето ще може да спести известна частъ отъ предвидения кредитъ.

Централниятъ комитетъ е решилъ да се приготвятъ отъ отдѣла 13 камиона и въ надвечерието на събора да се декориратъ и приготвятъ за проектитѣ на отдѣлнитѣ околии и съ семейскитѣ и домашни произведения, които даденитѣ околии ще демонстриратъ съ тѣзи камиони въ общото шествие. Околинитѣ ще бждатъ своевременно уведомени за да се приготвятъ и изпратятъ материалитѣ, за които ще трѣбва да се намѣри удобенъ складъ.

Националнитѣ борби сж една отъ най-интересната жива пропаганда, за съборянитѣ. Тази година, съгласно решението на отдѣла пропаганда, тѣ ще бждатъ възложени да се организиратъ отъ г. Сл. Селвелиевъ, който се ангажира да представи на тѣзи борби три двойки първостепенни професионални борци подъ реферството на Данъ Коловъ. Въ борбитѣ ще участвуватъ и шестъ двойки любители борци, по единъ отъ всѣка околия, които ще се борятъ за съборния коприненъ поясъ, спечеленъ миналата година отъ бореца на с. Момино.

Отдѣлътъ ще има грижата да състави свое-временно жури за опредѣляне на наградитѣ, предвидени за разнитѣ видове състезания презъ време на събора.

Пропагандирането на събора ще започне системно съ провинциалната и столична преса и съ радиото. Въ помощъ сж поканени мѣстнитѣ журналисти. Отдѣлътъ реши да издаде единъ нареченъ „Листъ на събора“, който да съдържа всички сведения, необходими на съборянитѣ въ връзка съ пребиваването имъ въ Варна и програмата на събора, литературни произведения изъ селския битъ, съответни иллюстрации, както и иллюстрации отъ варненския курортъ, а сжщо и сведения за стопанския и културенъ животъ на разнитѣ околии отъ Шуменска област. Отдѣлътъ се надѣва, че чрезъ своитѣ членове и поканенитѣ въ помощъ журналисти ще може да събере отъ търговци, индустриалци и занаятчи въ Варна, па дори и отъ нѣкои друиди градове отъ областта, достатъчно реклами да покрие съ излишъкъ раходитѣ по отпечатването на броя. Самиятъ вестникъ ще се пласира предварително по ниска цена, не по-висока отъ 2 лева, и въ селата изъ областта чрезъ околийскитѣ управители.

Въ връзка съ радиопропагандата отдѣлътъ смѣта за умѣстно да обърне внимание на централния комитетъ върху следното: членъ отъ отдѣла г. Никола Колушки, директоръ на радио Варна, докладва въ едно отъ заседанията ни, че тукъ въ Варна има хубавъ и ефтинъ апаратъ за снемане на грамофони плочи. Чрезъ този апаратъ могатъ да се запечататъ на плочи звуковни сцени отъ събора, музикалнитѣ му състезания и т. н. Могатъ да се правятъ комбинации отъ музика и говоръ за пропагандиране по радиото на събора и на варненския курортъ.

За презъ време на събора отдѣлътъ трѣбва да приготви на време високоговорители.

Пропагандирането на събора ще стане чрезъ стъкла по кината въ цѣлата областъ и вънъ отъ нея.

Централниятъ комитетъ е натоварилъ отдѣла „пропаганда“ да изнесе и две градински увеселения съ балове въ морското казино, за да се събератъ сръдства въ полза на съборния комитетъ. Първото предвидено увеселение е вече станало съ съдействието на „Любовъ къмъ Родината“ и секцията „Нови Стремежи“ и се изнесе на 22 т. м. Второто е предвидено 19 августъ.

Крепостъ на вѣра и надежда

Преди нѣколко години въ сърдцето на морската царица — Варна се роди и израстна една колкото свѣтла, толкова и голѣма идея: да се урежда ежегодно въ стария Одесусъ селско-стопански и културенъ съборъ.

Тази идея не бѣ плодъ на едно случайно хрумване, тя се възпламени отъ искреното желание да се хвърли златенъ мостъ между града и

Една мила сцена отъ миналите събори, която нѣма да бже забравена никога: селянки даряватъ по нареденъ обичай официалните лица

селото, да се опознаятъ тия два творчески свѣта и наедно, съ общи усилия да изградятъ величието и по-свѣтло бъдеще на България.

Наистина, има ли по-радостна картина отъ тая, да видишъ какъ отрудените чедра на малките ни родни селца наедно съ своите братя отъ голѣмия градъ съзерцаватъ безкрайната прелестъ на морето, или пакъ наедно да извиватъ кръшното

При решението на централния комитетъ и на областта е взето решение въ надвечерието на събора да се направи заря съ церемонии. На катедралния площадъ ще се построи една сцена въ форма на старинна крепостъ отъ която артисти, предрешени като царетъ отъ първото българско царство, имащи столицитъ въ Шуменската областъ, ще произнесатъ къмъ съборяните патриотични слова, свързани съ съответните епохи. Постановката се замисли да бже много художествена и феерична, за което ще прибегне до помощта на художници, управата на театъра и до военните власти, които да инсцениратъ и нощенъ бой съ картечни стрелби, прожектори, ракети и т. н. за да се дадатъ на съборяните неизгладими впечатления. Ефектно би било, ако обстоятелствата позволяватъ, да участвуватъ и самолети. За тази целъ ще се влезе въ връзка съ капитанъ Ивановъ, организаторъ на газова защита въ Варна. Ще се покане и духовенството да изпълни кратка църковна служба. Зарята ще се предава по радиото и чрезъ високоговорители. Бълг. търг. параходно д-во да устрои морски разходки съ единъ отъ параходите си.

При заминаването на съборяните ще се подарятъ на всѣка община по единъ лавровъ вѣнецъ. Вѣнците ще се изработватъ отъ общинските цветни градини.

българско хоро, или пакъ наново да дишатъ солената влага на пѣнестата морска пустиня и да се радватъ на живота. . .

Когато селото и града сж единни, единна е тогава и България.

Когато селото и града се вълнуватъ отъ едни и сжщи идеи и копнежи, тогава е силна и България.

Когато творческия разумъ на града и свещениятъ трудъ на селото сж въ хармония, тогава и българската земя е честита и блаженна. . .

Ний вече достатъчно разбрахме и оценихме великата роля на селско-стопанския и културенъ съборъ. . .

Ний разбрахме, че той освенъ своята стопанска смисълъ има и една по-велика задача: да премахне съвършено синура между селото и града, да оеднакви тѣхните интереси и да запали едновременно въ тѣхните сърдца общия стремежъ и желание да живѣятъ въ миръ и разбирателство.

Защото, колкото е по-лошо единъ народъ да бже разединенъ, толкова е по-лошо въ една земя града и селото да не живѣятъ въ миръ и да си въобразяватъ, и че между тѣхните жизнени интереси съществуватъ нѣкакви различия. . .

Защото, нито единъ народъ не е стигналъ далечъ, когато по неговата родна земя селото и града сж враждували.

Защото, нека не се забравя: никога не бива и не трѣбва единъ народъ да се дѣли и да разкъсва своите творчески сили и да се определя на фронтове. . .

Презъ миналия селско-стопански и културенъ съборъ кметътъ на града ни — Варна г. инженеръ Мустаковъ между другото каза и тѣзи прекрасни мисли:

„Нека и за напредъ селско-стопанскиятъ и културенъ съборъ въ Варна да изпълва сърдцата на всички ни съ гордо българско чувство и да кара да бликатъ въ гърдите на всички българи отъ града и селото нестихващите чувства на взаимна почитъ и любовъ“ . . .

Историческите моменти, които преживяваме налагатъ българския народъ да бже днесъ повече единенъ отъ всѣкога, да бже като едно сърдце, една душа, да живѣе съ единъ идеалъ, единъ копнежъ, една мисълъ.

Нека тази година селско-стопанския и културено-националенъ съборъ въ Варна да бже поимпозантенъ отъ всѣки другъ пътъ, нека той стане знаме подъ което да се наредатъ всички български синове и манифестиратъ, тукъ, край синитъ брѣгове на морската красавица, своята преданостъ и любовъ къмъ хубавата българска земя. . .

Нека той стане крепостъ на българския духъ и огнена вѣра, че утрешния день ще донесе отдавна очакваното щастие, както за града, така и за най-малкото българско селце.

Димитъръ Аджемовъ

Да обичаме българското село. То е гръбнакътъ на българската държава!

Добринъ Василевъ

Варна и селско - стопанскиятъ съборъ предъ етнографията

По древностъ на градоветъ въ България само Месемврия — Несебъръ може да съперничи на Варна, която е основана презъ VIII-я вѣкъ преди Р. Хр. подъ името Одесусъ.

Градъ на море, на голѣмъ търговски кръстопъжъ, Варна е представлявала винаги една чудна смѣсница отъ разни етнически унаслоения, едно постепенно преливане между маси, идещи отъ вътрешността и пришелци, оседващи се отъ вънъ, отъ морето, за да устрояватъ свои търговски колонии.

Създавала се е винаги една пѣстрота, която е показвала и Стария Одесусъ и Варна, презъ вѣковетъ на римското, византийското, българското и турско владичество въ единъ много интересенъ народностенъ видъ.

Този пѣстъръ свѣтъ, който е обитавалъ града и е живѣлъ въ течение на толкова вѣкове е оставилъ епоха следъ епоха следи отъ материална култура, въ която сж се преливали влияния и отсѣпки отъ много страни.

Съчетанието имъ е било само отъ полза и е издигало града Варна високо въ очитъ на околното население и на изследователитъ.

Срѣдището на много етнически особености, на обичаи, нрави и носии той е винаги изворъ на биденъ и разностраненъ народенъ животъ.

Позамръзълъ малко презъ годинитъ на освободителнитъ войни, животътъ на народа въ Варна отново събужда любопитството на всички, които за дълго или за кратко престояватъ въ града.

Но следъ освобождението, пѣстротата въ нрави, обичаи и физиономии стана още по-интересна, защото вече открояваше цѣлото наречийно и носийно развитие, което набелѣзваше нашето народонаселение. Това се очертава твърде ясно подчертано, като се вземе предъ видъ, че въ Варна се стекоха, заселиха и заживѣха народностни слоеве отъ всички краища на българскитъ земи отъ всички области, покрайнини, населения, наречия и говори.

Варна стана мозаиката на българското население, говори, тя стана представителка на цѣлия етнически съставъ на българския народъ на всички народностни особености на нашето племе.

По едно щастливо съвпадение, пакъ на Варна се падна ролята да бжде мѣсто на едно ново събиране на тия народностни особености не вече незабелязано, а показно, празнично.

Селско стопанскиятъ съборъ е този показъ и този празникъ и въ тая си роля той добива значение отъ фолклорно, народоизучително, езиково и научно отношение.

Отстоящата задъ Варна шуменска административна областъ отговаря на една интересна географска областъ. Това е краятъ между Дунава, Черно море, Балкана, който е представлявалъ винаги отвора на България къмъ севера отъ гдето сж идвали народитъ, фунията презъ която сж се изливали и вливали разнитъ етнически елементи за да се слѣятъ, въ процеса на дългото и историческо съживуване въ едно цѣло, така както е било и ще бжде и за винаги съ всички племена и на-

роди. Източна България, североизточна, която дава съдържанието на шуменската областъ представлявана на събора е пѣстра етнично и разнообразна езиково и диалектно.

Имаме заселници отъ Македония, отъ Поморавско, отъ Бѣломорието, отъ шопско, източна Тракия, Бѣломорска Тракия, отъ сръдногорieto, Балкана, Дунавската равнина, имаме и старото българско население тукъ (Вж. Д-ръ Л. Милетичъ: Старото българско население въ североизточна България, София 1902 година.) Въ всички селища на околнитъ отъ тая областъ почти и въ всички околии има заселници отъ споменатитъ области.

Тукъ има герловци, старобългари, полянци (хърцои), планинци, торлаци, загорци, рупци, еркечани, гуличани, ришани, котленци, бебровци еленчани, дрѣновчани, трѣвненци, троянци, тетевенци, тракийци тракоилирийци, одринчани, „маджури“, дори старовѣрци (руснаци).

Всичко това представлява единъ голѣмъ интересъ и тоя интересъ може да се задоволи на събора, когато човѣкъ разглежда представителитъ на тия племенни особености чрезъ разнитъ селища, градове и села, групи отъ които участвуватъ въ събора и дефилиратъ изъ улицитъ.

За езиковеда, говорътъ на тия групи, който той ще чуе презъ време на събора, е отъ голѣмо значение и указание. Могатъ да се чуятъ всички видове български наречия и говори.

Носиитъ, които ще се видятъ на тоя съборъ, носени, облѣчени отъ селяни и селянки изъ 15-тѣхъ околии на областта не сж нищо друго освенъ единъ живъ, одухотворенъ, движащъ се изъ улицитъ етнографически музей.

Пѣстротата на българскитъ народни носии е голѣма и известна. При това тя е самобитна, упазена отстояла презъ вѣкове на чуждитъ влияния. Както казва Лоте Зихбертъ Вернекинъ въ своята „История на облѣклото“ (Соф. Хемусъ 1933 г) можемъ да кажемъ обобщително, „че културата на народнитъ носии почива върху непринуденото чувство на естествения човѣкъ, който живѣе свързанъ съ родното си огнище и не се вълнува отъ великата мисль на международнитъ облѣкла. Дори на противъ — желае да подчертае чрезъ опредѣления и непромѣнливъ начинъ на своето обличане, своята родова и мѣстна принадлежностъ, като слива въ формата на облѣклото мисльта за целесобразното съ собственото чувство за красота“.

Имайки предъ видъ тая констатация на единъ специалистъ и ученъ, ний наистина ще забележимъ веднага твърдо завършения характеръ на носиитъ и самобитното имъ естество.

Богатата разноцѣтностъ въ носиитъ и шивитъ отъ селищата на Североизточна България и щастливото съчетание на яснобагрениитъ и тъмнобагрениитъ носии, върхни дрехи и други у това население сочатъ на едно активно народостно преплитане и представлява богатъ изворъ за етнографически наблюдения и изследвания.

Носиитъ на балканцитъ съ тъмно преобладаващия цѣтъ, съ по-голѣмата въздържаностъ въ външно развѣтвяване, се редятъ съ пишно обогре-

Благородното дѣло

на селско-стопанския съборъ въ Варна

Създаденъ отъ предприемчиви и далновидни люде, областниятъ селско-стопански съборъ се превърна въ мощно културно и национално дѣло и блѣсково оправда поставенитъ му цѣли — да съедини приятното съ полезното.

Той дава възможностъ на селянитѣ не само отъ нашата област, но и отъ цѣлата страна да опознаятъ единъ отъ най-хубавитѣ кѣтове на нашата отечество, а сѣщо така да се опознаятъ помежду си, да сравнятъ своитѣ стопански и културни постижения, да видятъ битовитѣ ценности, запазени презъ вѣковетѣ на обичаитѣ, пѣснитѣ и носитѣ на трудолюбивитѣ жители на благословената отъ Бога българска земя. Съ нищожни сръдства братята и сестритѣ ни отъ селата идватъ въ Варна, любуватъ се на морето и неговата природа, тъй отличаващи се отъ сръдата, въ която тѣ живѣятъ, идватъ да се наслаждатъ на развлѣченията, които имъ се поднасятъ отъ устроителитѣ на събора следъ привършването на тежката полска работа.

Отъ друга страна посещението на тѣзи десетки и десетки хиляди добри българи е отъ несъмнена полза за нашия градъ, който е изпадналъ въ стопанска изнемога не по своя вина, а по силата на нещастно стеклитѣ се обстоятелства, последст-

нитѣ бѣли, червени, сини и оранжеви връхни дрехи на полянциѣ.

Особенно богато разнообразени и изкусно съшити сѣ дрехитѣ, престилкитѣ и накититѣ по главитѣ на женитѣ и девойкитѣ.

Презъ време на събора народнитѣ обичаи изпъкватъ ярко и се манифестиратъ на всепоказване. Пѣснитѣ, пѣти въ най-затѣнитѣ и отдалечени селища излизатъ на естрадата, огласяватъ улицитѣ навредъ и напомнятъ на гражданството и обществото за скрититѣ възможности за българската народна музика и българския пѣвчески гений.

Музиковедътъ ще има рѣдката възможностъ вмѣсто да обикаля селата да има предъ себе си мелодитѣ на българската гласовитостъ и звучния призовъ на тѣгата на цѣль единъ народъ.

Българскитѣ народни пѣсни по звуково и идейно съдържание не сѣ още добре и напълно изучени. Пѣти празнично на събора, много отъ тѣхъ за пръвъ пѣтъ се изнасятъ на всеуслишание и като такива сѣ богатъ материалъ за изучаване. Хората и игритѣ сѣщо играни на събора представяватъ нѣщо много характерно и богато за наблюдение. Съборътъ улеснява тѣхното изучаване и възможноститѣ за сравнение и преценка на едно мѣсто и въ едно и сѣщо време.

Най-после изнасятѣ на показъ презъ време на събора начини похвати и сръдства на стопанска, рѣчка творна дейностъ, богатството отъ кѣщни и полски уреди и прибори, които повечето селища носятъ съ себе си сѣщо сѣ доказъ на етнографско наблюдение и заедно съ всички други обичаи и прояви правятъ селско-стопанския съборъ незамянимъ подиумъ за завоевание на българската народонаука.

вия отъ последнитѣ тежки войни. Колкото и скромни да сѣ материалнитѣ сръдства на съборянитѣ, тѣ все пакъ внасятъ чувствително оживление въ всички почти отрасли на стопанския животъ въ Варна, бурно раздвижватъ търговски магазини, занаятчийски работилници и всички заведения.

Селско-стопанскиятъ съборъ въ Варна стана нетърпеливо очаквано събитие за българскитѣ селяни. Ползата отъ него правилно и съ благодарностъ се схвана отъ всички сръди въ Варна, и тѣ му оказватъ най-големо и всестранно съдействие.

Комитетътъ по уреждането на събора е взелъ тази година извънредни грижи за още по-блѣсковото, по-величественото и по сполучливото изнасяне на събора. Програмата предвижда нови и нови развлѣчения, пълни удобства и най-грижливо отнасяне за всички съборяни. Тѣ като между другото съборътъ е великолепа национална демонстрация предъ чужденцитѣ, които въ масово количество лѣтуватъ въ Варна, взети сѣ мѣрки за поощрение на съревнуването между самитѣ съборяни за по-пълно и интересно представяне на стопанскитѣ, битовитѣ и културнитѣ ценности на нашия народъ презъ време на безподобното по грандиозностъ шествие на съборянитѣ, на оригиналнитѣ състезания на костюми, народна музика и образцово представено производство по села и околии.

Комитетътъ не намира за необходимо отново да апелира за подкрепата на варненското гражданство по изнасянето на събора, защото неговиятъ огроменъ апаратъ, който мълчаливо, но енергично и неуморно работи я намира на всѣка крачка. Той само благодари за тази подкрепа и за удивителнитѣ прояви на гражданско и национално съзнание, съ които се посреща отъ всичко благородното дѣло на Областния селско-стопански културенъ и националенъ съборъ въ Варна.

Едно мило селско девойче

Въ Варна презъ събора

Хилядитъ съборяни, идващи отъ разнитъ краища на североизточна България презъ време на селско-стопанския съборъ по богородичнитъ празници, въ града Варна, съ удоволствие се движатъ изъ улицитъ и разглеждатъ красивия градъ.

Наистина тѣ има-що да разгледатъ, да видятъ и научатъ въ тоя градъ съ чудно хубавитъ, широки и както въ никой другъ български градъ павирани и китонирани улици, площади и пространи и залесени булеварди и ален, вътре въ града и вънъ отъ него, водещи къмъ красивитъ околности.

Тѣ ще видятъ и прекрасни и внушителни здания, постигъ на българското строителство, като съборната църква Св. Богородица, третиятъ по голѣмина въ България храмъ, едно отъ най-красивитъ здания на Балканския полуостровъ — Девическата гимназия, варненския народенъ театъръ, втори въ България следъ софийския народенъ театъръ търговско-индустриалната камара и стокова борса, зданието-домъ на инж. Т. Атанасовъ въ Морската градина и др.

Тѣ ще видятъ аспаруховата статуя на едноименната кула — останки отъ едновременно римска кула, при I полицейски участъкъ, още съществуващата стара крепостъ Кадъръ боба, както и нѣкои паметници изъ града и особено тия на български будители и революционери въ алеята на възраждането въ приморската градина.

Посещението на новия павилионъ на варненската международна изложба ще ги удиви и задоволи, а така сжщо и уредбата на сжщата въ зданието срѣдното и висшето търговски училища. При Св. Константинъ ще иматъ случай да наблюдаватъ старинна българска църква.

Едно отъ най-рѣдкитъ нѣща, които могатъ да

се видятъ въ България и въ свѣта е аквариумътъ, който е въ Варна. Това сж рибовѣднитъ килии на почти всички живуци въ Черно море риби, както и запазени изсъхнали тѣла на риби, костенурки и други видни животни. Споменътъ, който ще запазятъ отъ аквариума ще остане до животъ у тѣхъ.

Друга голѣма забележителностъ на Варна е народниятъ-археологически музей, находящъ се въ западното крило на девическата гимназия, съ входъ отъ къмъ ул. Съборна.

Богатъ, съ хубави рисунки и картини, старинни вещи, разкопки, надписни камъни, икони, украшения и пр. тоя музей пълни окото и оня, който излѣзе отъ него, следъ като добре и подробно го е разгледалъ, ще приказва за него за винаги и въ очитъ му ще стоятъ предметитъ, които той е видѣлъ тамъ.

Подъ тоя музей е единствениятъ въ България морски музей, съ най-разнообразни преемети отъ мореплаванията, части на кораби, воено — морски оржжи и униформи и пр.

Читалищни дейци, които идатъ въ Варна заедно съ съборянитъ и се интересуватъ за книги могатъ да посещаватъ Варненската градска общинска библиотека на пл. Мусалла, която брои 48000 тома книги и има много ценни стари книги.

Въ новото и най-хубаво пощенско здание у насъ е варненскиятъ радиопредавателъ, вториятъ въ България по техническо съвършенство.

На пристанището е единствениятъ въ България хладилникъ а малко по-на западъ отъ него най-добре уредениятъ оборъ за износенъ добитъкъ.

Водопроводътъ Батова, на северозападъ отъ града е единствениятъ въ България по водопускане, а новата клиника е рѣдка по технически усъвършенствувания и въ Европа.

ВАРНА ДНЕСЪ

Застроенъ е върху 26 кв. клм. площъ и на красивъ Черноморски брѣгъ, съ около 80,000 население, чийто главенъ поминѣкъ е отъ: търговия, индустрия и занаятия.

При това, Варна се развива културно, благодарение отличниятъ здравословенъ климатъ, величественъ морски плажъ съ много слънце и околности въ прекрасни пейзажи. Поради тѣзи неоценними условия — Варна привлича презъ лѣтото много гости, както отъ вътрешността на страната, така и чужденци. И когато тѣ презъ есеньта напушатъ Варна, отнасятъ съ себе си най-богати впечатления и преживѣвания.

Въ стопанско отношение Варна поддържа надеждата, какво, близкитъ времена, ще ѝ създадѣтъ условия, за по-голѣмъ тласкъ и напредѣкъ.

Въ културното отношение, Варна притежава единъ буденъ елитъ, който движи неговия културенъ животъ. Варна има величественъ театраленъ салонъ, една академия, която се посещаватъ отъ близо 1,500 студенти; три гимназии — мъжка, девическа и търговска; петъ прогимназии и основни училища. Една богата библиотека съ 50,000 тома книжнина; единъ аквариумъ, гдето наши и чужди учени работятъ за опознаване съ фауната

и флората на черно море — единственъ въ царството морски музей; археологически музей.

Градътъ е украсенъ съ великолепно хубави архитектурни постройкы, широки асфалтирани улици; паркови и градини.

Предъ входа на приморската градина е издигнатъ порталъ — изискана архитектурна творба. Вечеръ порталътъ е феерично освѣтленъ. Изъ улицитъ циркулиратъ спретнати омнибусни коли, както обслужватъ въвъ и вънъ отъ града.

Водоснабденъ, канализиранъ и поддържанъ хигиенично, Варна е защитенъ отъ епидемии. Южно отъ града е построена по най-последнитъ технически изисквания модерна клиника, която доставя първокачественно месо. Плодове и зеленчуцитъ сж въ изобилие и при най-достъпни цени.

На 8 к. м. северо-източно отъ китонираното шосе е лѣтния дворецъ на Н. В. Царя — Евксиноградъ, който импонира съ красотата си и великолѣпието на мѣстоположението си. По нататѣкъ на 11 к. м. по сжщото шосе е лѣтовището „Св. Константинъ“. На километъръ отъ него пъкъ е „Детския санаториумъ“. Тамъ на близо сж редица почивни станции и едно климатическо училище. На 5 к. м. северно отъ Св. Константинъ е скал-

Г. Н. Сапунджиевъ

Картинки отъ миналия съборъ

Жарни августовски дни. Отъ къмъ морето лъха лека прохлада. Варненскитъ улици гъмжатъ отъ съборяни. Навредъ гдето погледъ спрешъ — срѣщашъ само гости, весели празнуващи лица. Веселъ цѣлъ единъ градъ — танцуващъ и пѣещъ! Музики, пѣсни, гайди и кръшни народни хора. Смѣсихъ се между всички тия гости, пулсътъ на моето сърдце се слѣ съ огромния пулсъ на огромната маса отъ родни гости и заплувахъ всрѣдъ живия безбрѣженъ океанъ отъ съборяни.

Въ морската градина, на тревата, до паметника на Дѣдо Симеона насѣдали група селяни отъ Новопазарско — закусватъ съ селския си хлѣбъ и варненски зеленчукъ. . . До тѣхъ стои единъ дѣдо. Стои правъ и гледа къмъ морето.

— Какъ сте, запитвамъ ги, харесва ли ви тука, за първи пътъ ли идвате въ Варна?

До като нѣкой се накланя да ми отговори, старецътъ се обърна къмъ мене и като се позасмѣ ми отговори:

— Хубава бахча имате айолъ. . . харесва ми. Идвалъ съмъ много отдавна, като войникъ, но тогава нѣмаше такава хубостъ, такава гиздостъ. Бабата му го прекъсна и съ радостни движения и усмивка ми показва хубави нови лъжици. . .

— Отъ тукъ ги купихъ, отъ събора, на булките армаганъ ще ги нося. А на децата купихме свирки. Показва ми свирките и се радва като дете.

Сбогувамъ се и продължавамъ да се движа. Слушамъ безъ да искамъ разговоритъ на празнуващите гости на града, чувамъ възклицанията имъ, виждамъ изблика на радостта имъ и азъ се рад-

ниятъ — Пещеренъ манастиръ потъналъ въ зеленина, а близо къмъ подножието на нѣколко километра — плажа „Златнитъ пѣсѣци“. На югъ отъ Варна — мѣстността Карантината — лазурния брѣгъ и на 3 к. м. на високія брѣгъ село Галата тоже курортно мѣсто посещаванъ твърде много. Сев. западно на 5 к. м. е мавзолея Варненчикъ, обектъ на посещения отъ наши и чужденци.

Наредъ съ всички прелести, които Варна и околноститъ привличатъ вниманието и посещението на много наши и чужди люди, въ Варна съ инициативата на будното гражданство и съдействието на централната властъ се тури началото и се въведе като традиция Селско-стопанския съборъ. Всѣка година презъ м-цъ Августъ градътъ се изпсѣря отъ хилядитъ съборяни въ чудно хубави национални носии. Въ стройни редици се манифестира трудолюбието и постижението на българското село.

По инициатива на специаленъ комитетъ се въведе и узакони всѣка година Мостренъ панаиръ. Комитетъ се сдобива вече съ своя собствена палата, застроена въ приморската градина — срещу Търговската гимназия на Евксиноградското шосе. Тази палата ще се увеличи на етапи, до като достигне да изпълни нуждитъ на една постоянна добре изискана мострена галерия. Мострения панаиръ въ Варна е една гордостъ. Това все повече се утвърждава и ще дойде день, когато този панаиръ да се разрастне до единъ голѣмъ международенъ, къмъ какъвто вече явно се достига.

Кирилъ Георгиевъ

вамъ съ тѣхъ.

— Най-после видѣхме и аквариума, и рибитъ всички риби тамъ сж живи. . . Хвали се една ученичка отъ нѣкоя чужда гимназия, колко пжти настоявахъ предъ мама да ме заведе. . . И ето сега сами отидохме. . . Много съмъ доволна. . . И галеното девойче изчезна въ тълпата.

По-нататкъ група стари жени — селянки се трупатъ около старинната малка църква „Света Богородица“. Влизатъ молятъ се, колѣничатъ, колѣничатъ, кръстятъ се и оздравяватъ. Тѣ следъ дълго лутане и търсене най-после сж се добрали до Божия храмъ, чули сж, че той дава изцѣление на болнитъ тѣла и души и сж дошли съ вѣрата че ще оздравѣятъ. Да, тѣ се помолиха и оздравѣха. Чудно, колко убедително разговаряха: Заведи го, заведи детето, болничко, на сънь се стрѣснало, заведи го, нека му чете попа. . . ще му мине. . . И на детето му минало. . .

Читалнята предъ общината се е преобразувала на спалня. Пълна съ слама. Вечеръ. Нѣкой спятъ, нѣкои седнали вечерятъ. Ядатъ си коравия селски хлѣбецъ и сж щастливи, че вечерятъ на електрическа свѣтлина, и говорятъ за това, което сж видѣли въ музеитъ. . .

— Доволни ли сте, харесва ли ви, до година ще дойдете ли пакъ?

Да, тѣ всички ще дойдатъ въ по-голѣмъ брой. Пожелаваме си лека нощъ и ни става ведро и весело на душата.

Ставамъ рано, излизамъ на улицата. Преди мене станали много други, или отъ възторгъ може би, не спали и се събрахме предъ Аспаруховата кула. Прииждатъ и други любознателни съборяни, граждани и селени. Всички гледатъ, наблюдаватъ, слушатъ нѣкакви неясни обяснения за кулата, гледатъ великолепия изразителенъ бюстъ на Аспарухъ и обнадеждени се отправятъ къмъ други забележителности изъ града.

— Та толкова ли е мжно да се постави тукъ една боядисана дъска и върху нея да се напише на български, нѣмски и чехски, че тая кула е останка отъ еди кога си, служила е за това и това. . . и тогава нѣма да се дивимъ предъ тая единствена светиня отъ първото българско царство. . . а сега какво, раздѣляме се съ тая старина безъ да знаемъ точно нито кой я е строилъ нито защо. . . а единъ надписъ краткъ би задоволилъ нашата неосведоменостъ и би изчезнало чувството ни на досада отъ нашето незнание. . . Само единъ скроменъ надписъ, а го нѣма. . .

Тѣй се възмущаваше човѣкътъ и дано сега презъ предстоящия съборъ тоя надписъ бжде поставенъ, та като дойде да се зарадва. . .

Заобиколихъ после и къмъ пазаря. . . Навсѣкжде народъ. . . Жени, моми, деца си купуватъ евтини „спомени“ за децата на роднинитъ, за сжседитъ. Група турци — мже съ чалми и кадъни съ фереджета вървятъ проточено.

— Какъ сте, какво ви харесва? Какво си купувате? Тѣ пъкъ дошли и си купили рогозки.

— Рогозки нѣмахме, та си купихме, ми отвърнаха любезно възрастнитъ кадъни и съ удоволствие си прегърнаха новитъ рогозки.

Отминахъ ги и си рекохъ:

— Разни хора, разни идеали. . .